

هزار و یک نکته نهفته در تربیت فرزندان

عبدالعظیم کریمی

مقدمه:

آنچه در پیش رو دارید و از این پس طی شماره‌های بعدی به حول و قوه الهی ادامه خواهد یافت، مجموعه‌ای سلسله‌وار از نکته‌ها و گفته‌های پنهان و بعضاً ناگفته‌ای است که قصد دارد تربیت - این واژه مکرر و رایج، اما به یک معنا رازآلود و نادر- را از زاویه‌ای دیگر و با رویکردی متفاوت بنگرد. هر چند نگارنده بیشتر می‌پسندید که این نکته‌ها را در قالب مقالات تفصیلی به شکل معمول و مرسوم آن تدوین نماید، اما با عنایت به نوع مخاطبان این مجله و پرهیز از اطالة کلام سعی گردید به حدّ اختصار و اجمال در بیان نکته‌ها اکتفا گردد، تا حوصله خوانندگان کوشش لازم را در دریافت پیام‌های تربیتی داشته باشد و در عین حال جنبه سؤال‌انگیزی و بافت پرسشگری نکته‌ها، موجبات تحریک و تحریض اذهان اولیاء و مربیان محترم را فراهم آورد.

به عبارتی دیگر انتخاب این سبک از نوشتار بهانه‌ای بوده است تا از هجوم کلمات، تراکم جملات و تعدّد توصیه‌های صوری و تکراری اجتناب شود، زیرا قصد از این مختصر آن است که مخاطب خود با قابلیت درونی و تجربه شهودی به اکتشاف و استنباط مفاهیم و روشهای تربیتی دست زند. از این رو به یاری حضرت حق تعالی قرار است که از این پس در شماره‌های مختلف نشریه پیوند این مجموعه با عنوان " هزار و یک نکته نهفته در تربیت فرزندان " منتشر گردد. امید است که مقبول خاطر خوانندگان نیک‌اندیش و نکته سنج قرار گیرد و نگارنده را از نظریات و تجربیات سازنده خود بهره‌مند کند.

۴ - آیا می‌دانید: روشهای تربیتی، نسخه‌هایی از

پیش تعیین شده نیستند که برای هر کسی و با هر مشکلی بتوان آن را تجویز کرد؟ بلکه نوع روشهای تربیتی در موقعیت‌های خاص و منحصر به فرد باید خلق و ابداع شود و هیچ فرمول از پیش تعیین شده‌ای که بتوان به صورت قالبی برای اصلاح یا تغییر رفتار از آن سود جست وجود ندارد.

۵ - آیا می‌دانید: روش تربیتی مؤثر در مورد

یک کودک ممکن است برای کودک دیگر آسیب‌زا باشد و حتی یک روش تربیتی که امروز برای یک کودک مفید است، برای همان کودک در فردای آن روز مضر باشد؟

۶ - آیا می‌دانید: آنچه در محیط و موقعیت

اجتماعی و عاطفی یک کودک مفید و مناسب است ممکن است برای کودک دیگر با محیط و موقعیت دیگر مناسب نباشد؟

۷ - آیا می‌دانید: اگر بتوانیم قدری بی تفاوت

باشیم (بطور مصلحتی) و این احساس را در فرزندان خود به وجود آوریم که هر کس مسئول کار خودش می‌باشد و هیچ اتکا و پشتوانه‌ای غیر از توانایی‌ها، مسؤلیت‌ها و پشتکارهای خودش وجود ندارد، چقدر به مسؤلیت‌پذیری و حس خودکفایی او یاری رسانده‌ایم؟

۸ - آیا می‌دانید: بی تفاوتی مصلحتی (غیر

مستقیم و پنهان) از جانب اولیاء منجر به پرورش و شکوفایی حس مسؤلیت و رفع

۱ - آیا می‌دانید: برخی از والدین رفتار فرزند

خود را از نظر "مطیع بودن" یا "مطیع نبودن" مورد ارزیابی قرار می‌دهند، برخی دیگر کودک را به حسب "موفقیت تحصیلی" یا "شکست تحصیلی" مورد قضاوت قرار می‌دهند و پاره‌ای از اولیاء، فرزندان خویش را صرفاً به حسب نظم و انضباط یا بهداشت جسمی مورد ارزیابی قرار می‌دهند؟ اما اگر بدانند که فرزندشان به غیر از موارد ذکر شده به عنوان یک "کل"، "یک" و "واحد یکپارچه" یک "شخصیت همه جانبه" و واجد همه ابعاد روانی، عاطفی، اجتماعی، اخلاقی، اعتقادی، علمی، جسمانی، عقلانی و ... است، آنگاه بهتر، کامل‌تر و واقعی‌تر می‌توانند رفتار فرزند خود را مورد قضاوت قرار دهند.

۲ - آیا می‌دانید: برای بهتر دخالت کردن و

بهتر شکل دادن شخصیت کودک، بهتر است در مواقعی حساب شده خود را از صحنه تربیت کنار بکشیم تا فرزندمان خود را در خود بیابد و کمتر تحت تأثیر دخالت‌های ما خود را فراموش کند؟

۳ - آیا می‌دانید: اگر می‌دانستیم در چه

شرایطی دخالت نکنیم، در چه شرایطی امروزه نکنیم و در چه شرایطی راهنمایی نکنیم و نگذاریم فرزندمان به دخالت و راهنمایی و کمک‌رسانی ما عادت کند چقدر به استقلال، خودکفایی و خودگردانی او کمک می‌کردیم؟

شخصاً به کمک توانایی و استعداد درونی اش کشف کند به صرفه‌تر از آن است که همان حقیقت را در عرض یک ربع ساعت برایش توضیح دهیم؟

۱۴ - آیا می‌دانید: برای سرعت بخشیدن به مراحل رشد کودک باید قدری تأخیر ایجاد کنیم؟

۱۵ - آیا می‌دانید: اگر در فهماندن مطالب به بچه‌ها، کمتر شتاب کنید، کمتر از هدف مورد نظر دور خواهید شد؟

۱۶ - آیا می‌دانید: فقط و فقط آدم، آدم را تربیت می‌کند و قبل از آنکه به خود جرأت دهیم انسانی را تربیت نماییم باید خودمان را بخوبی تربیت کرده باشیم؟

۱۷ - آیا می‌دانید: زبان وجود، رساتر از زبان دهان برای رساندن پیامهای تربیتی است؟

۱۸ - آیا می‌دانید: آنچه در باره تربیت می‌دانیم خطرناک‌تر از آن چیزی است که نمی‌دانیم؟ برای مثال اگر تصور کنیم که تربیت کردن، نصیحت کردن است، این‌گونه دانستن از تربیت، خطرناک‌تر از ندانستن است.

۱۹ - آیا می‌دانید: اگر فکر کنیم تربیت کردن یعنی "عادت دادن"، چقدر از تربیت فعال فاصله گرفته‌ایم؟

۲۰ - آیا می‌دانید: اگر تصور کنیم تربیت کردن یعنی "رام کردن"، چقدر از مفهوم تربیت

بی‌تفاوتی‌های فرزند نسبت به تکالیف و وظایف سنی او می‌شود؟

۹ - آیا می‌دانید: اگر بتوانیم ناکامی، محرومیت و رنج بردن فرزندانمان را تحمل کنیم چقدر به مقاومت روحی، فضیلت معنوی و مناعت طبع آنها کمک کرده‌ایم؟

۱۰ - آیا می‌دانید: اگر قبل از اینکه کودک چیزی را دوست بدارد او را به دوست داشتن آن وادار نکنیم چقدر به محبوبیت آن چیز نزد کودک کمک کرده‌ایم؟ زیرا غالباً آدمی از هر آنچه به آن اجبارش کنند دوری می‌جوید، ولی به عکس اگر از ابتدا خود کودک بطور طبیعی و خودانگیخته و بر اساس تمایل درونی به چیزی گرایش یابد، پایداری و اصالت رغبتش به آن بیشتر می‌گردد.

۱۱ - آیا می‌دانید: اگر بخواهید فرزندانمان دیندار و دین دوست بار آیند باید از ناحیه میل و رغبت آنها وارد شوید و اگر آنها را بیش از حد و فراتر از اقتضای سنی‌شان به امور دینی مجبور کنید نتیجه معکوس خواهید گرفت؟

۱۲ - آیا می‌دانید: مهمترین و مفیدترین قاعده تسریع در مراحل تربیت کودک، دوری کردن از صرفه‌جویی در وقت است، و باید حداکثر وقت را صرف کرد تا در این تأخیر و تأمل، شخصیت کودک پختگی و عمق یابد؟

۱۳ - آیا می‌دانید: اگر کودک برای رسیدن به حقیقتی سه روز وقت صرف کند تا آن را

۲۸ - آیا می‌دانید: برای اینکه کودک لذت کامیابی را بفهمد باید تلخی ناکامی را درک کند؟

۲۹ - آیا می‌دانید: کودکان ما هنوز یاد نگرفته‌اند که به حوادث آن گونه نگاه کنند که تلخ‌ترین و دردناکترین آنها را هشیار کننده و پرورش دهندهٔ شخصیت خویش بدانند؟

۳۰ - آیا می‌دانید: کودکان ما هنوز نیاموخته‌اند که باید قدرت را از درون ضعف و نعمت را از درون نعمت و گشایش را از متن سختی و آرامش را در درون آشفتگی بیابند؟

۳۱ - آیا می‌دانید: اگر بخواهیم حال و وضع کودکی را از نظر سعادت و خوشبختی‌اش ارزیابی کنیم نباید از آنچه باعث تفریح و شادی او می‌شود، بلکه از آنچه او را غم زده و اندوهگین می‌کند اطلاع حاصل کنیم؟

۳۲ - آیا می‌دانید: اگر بخواهیم حال و وضع کودکی را از نظر غم و اندوهش ارزیابی کنیم نباید از آنچه باعث غم و اندوه او می‌شود، بلکه از آنچه او را شاد و خوشحال می‌کند آگاه شویم؟

۳۳ - آیا می‌دانید: ما بیشتر از فرزندانمان می‌دانیم، اما لزوماً بهتر از آنها نمی‌دانیم؟

دور شده‌ایم؟

۲۱ - آیا می‌دانید: اگر بدانیم که تربیت کردن یعنی تزئین کردن شخصیت بیرونی و چهرهٔ ظاهری کودک، چقدر از تربیت درونی غفلت کرده‌ایم؟

۲۲ - آیا می‌دانید: اگر می‌دانستیم که تربیت چه چیز نیست، بهتر می‌فهمیدیم که تربیت چه چیز هست؟

۲۳ - آیا می‌دانید: اگر می‌دانستیم چه راههایی به تربیت ختم می‌شود بهتر می‌فهمیدیم چه راههایی به تربیت ختم نمی‌شود؟

۲۴ - آیا می‌دانید: اگر قدری از روشهای رایج تربیت سنتی دور شویم، قدری به روشهای تربیت واقعی نزدیک می‌شویم؟

۲۵ - آیا می‌دانید: اگر در پاره‌ای از موارد هیچ کاری نکنیم و نگذاریم که هیچ اقدامی صورت گیرد، چقدر به تربیت فطری کودکان کمک کرده‌ایم؟

۲۶ - آیا می‌دانید: صدمه‌ای که کودک از امتناعی که به آن عادت نکرده است می‌بیند خیلی بیشتر از محرومیت از چیزهایی است که سعی در به دست آوردنش کرده است؟

۲۷ - آیا می‌دانید: برای اینکه کودک سعادت و لذت بزرگ را درک نماید باید با رنج‌های بزرگتر آشنا شود؟